

УДК711, 455; 711,558

І. П. Смадич

*Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу*

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПОШУКУ РАДІАЛЬНОГО ОСЕРЕДКУ В КОНТЕКСТІ НОВИХ ВИДІВ РЕКРЕАЦІЇ НА ПРИКАРПАТТІ

Анотація: розглянуто авторський медок пошуку радіального осередку, сформовано алгоритм роботи даного методу. На прикладі просторового розташування мегалітичних святилищ Прикарпаття, як нового виду рекреації. Сформовано алгоритм застосування даного методу та описано можливості розвитку інфраструктури в регіоні. Розроблено практичні рекомендації та схеми розвитку рекреації в ареалі доступності мегалітичних святилищ Прикарпаття.

Ключові слова: мегалітичні святилища Прикарпаття, метод пошуку радіального осередку, нові види рекреації.

Вступ.

Актуальність роботи:

При розвинутій сфері відпочинку наявність рекреаційних комплексів має забезпечувати потреби рекреантів на всіх вузлах концентрації рекреаційних ресурсів. Проте, першочерговим завданням в архітектурно-просторовій організації нових видів рекреації є саме створення першоджерела-комплексу, розвиток якого продемонструє рентабельність інвестицій, вирішення завдань та розв'язання проблем сфери відпочинку. Тому вибір місця реалізації рекреаційного об'єкту нового типу є першочерговим завданням на шляху втілення всього проекту. Даний метод доцільно застосовувати при ресурсному потенціалі, що має концентроване розміщення (духовні, культові місця, джерела соляних розчинів, мінеральних вод тощо).

Для забезпечення функціонування нових видів рекреації при відсутності сформованих комплексів даного типу, слід сформулювати метод, що дозволить з «чистого листка» забезпечити якісно новий вид рекреації з новим типом архітектурно-містобудівної організації простору.

Виклад матеріалу.

В світовій рекреаційній галузі практично у всіх регіонах, які мають багату історичну, а відповідно і архітектурну спадщину, обов'язковим елементом індустрії відпочинку є туристичні маршрути-тури до історичних місць. Розглянувши загальну схему формування відпочинку на основних векторах

відпочинкових турів (Єгипет, Індія, Греція, Болгарія) можемо розглянути наступну вертикаль запропонованого відпочинку для відвідувачів курортів.

Первинна інфраструктура відпочинку - це місце поселення рекреанта після приїзду в країну. В основному даним місцем є готелі на базах відпочинку чи курортах, що розташовані в межі пішохідної доступності до природно-кліматичної домінанти притягання (море, гори). (рис. 1)

Рис. 1. Узагальнена моделі функціонування туристичного району (пропозиція автора)

При наявності історично-культурної складової, інфраструктура відпочинку формується саме біля неї (сувенірний продаж, тематичні музеї, кафе з панорамою на історичну пам'ятку, послуги гіда тощо).

При виборі місця відпочинку по загальній статистиці більшість рекреантів надають перевагу природно-кліматичній домінанті, отже і зв'язка первинна інфраструктура-інфраструктура п-к домінанти працюють досить тісно. Історично-культурна домінанта відходить на другий план.

Третьою складовою при виборі регіону відпочинку є історично-архітектурна домінанта з своєю інфраструктурою. Наявність в регіоні історико-

архітектурної пам'ятки та розвинута інфраструктура обслуговування є важливим фактором при виборі регіону відпочинку.

Аналіз структури рекреаційних турів згідно з пропозиціями туроператорів підтверджує важливість вибору місця первинної інфраструктури (проживання) в загальній моделі рекреації.

Алгоритм застосування методу пошуку радіального осередку має чотири-етапну структуру (Рис. 2).

Рис. 2. Алгоритм застосування методу пошуку радіального осередку

На першому етапі в ході досліджень з 2006-2011 року М. Когутяком, Л. М. Держипільським, В. Кіфішином [1, 2] було виявлено близько 15 мегалітичних святилищ на території Косівського та Верховинського районів. Після картографічного аналізу даних знахідок методом накладання основних азимутів, календарних дат рівнодення (рис. 5.8), чітко видно співставлення азимутів схід-захід з календарними екваторами та лініями сонцестояння. М. Кугутяком було висунуто твердження, що дані знахідки утворюють систему астрономічно-календарних святилищ. Також завдяки даному аналізу намічено можливі вектори розташування інших святилищ на території досліджуваного регіону (Рис. 3)

На другому етапі досліджень ми виділили географічний центр ареалу досліджень, що знаходиться в зоні г. Лисина. Проте характер дослідження, що передбачає архітектурно-просторову концепцію подальшого розвитку слід формувати відносно існуючих інфраструктурних ресурсів (автодоріг, населених пунктів). Тому центр створення комплексу слід формувати в межах с. Акрешори, Снідавка, Космач, Прокурава.

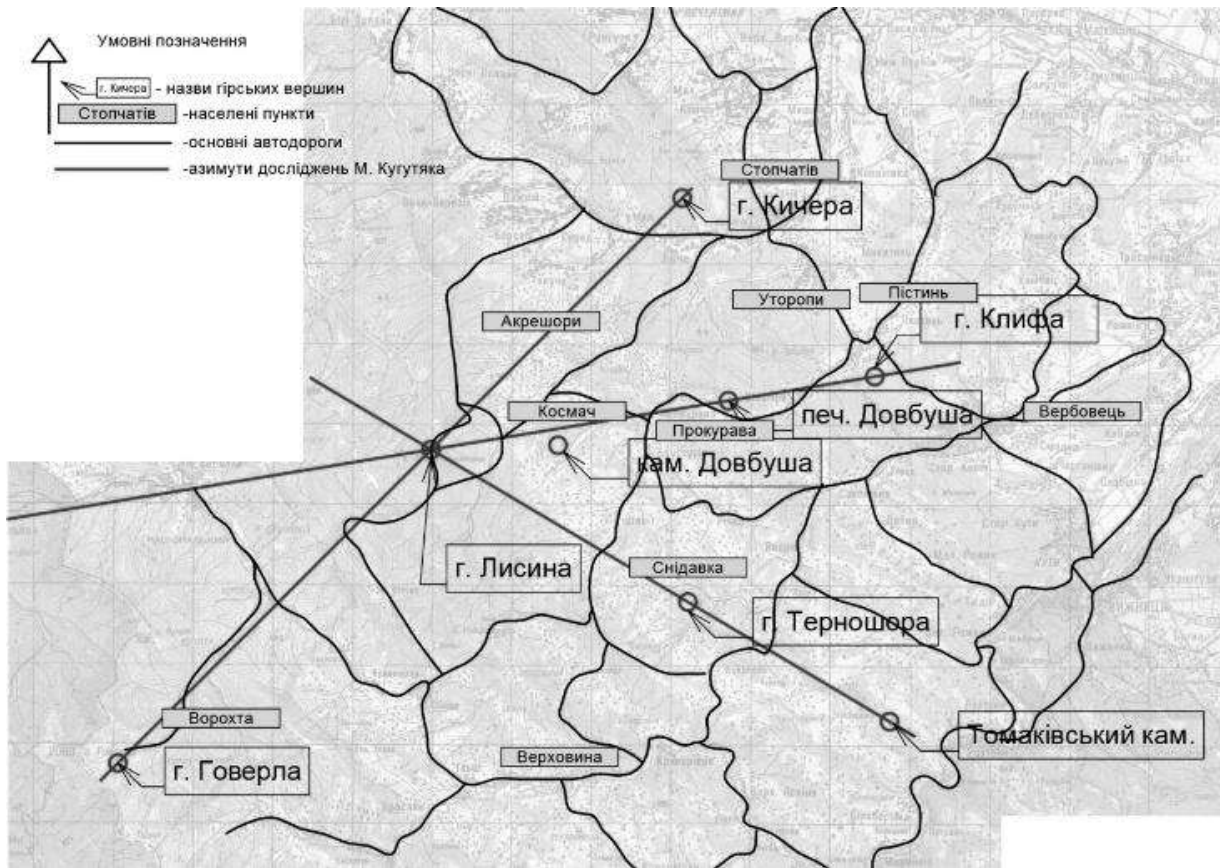

Рис. 3. Схема транспортної доступності основних мегалітичних святилищ на території Косівського та Верховинського районів (розробка автора)

Місце розташування туристичного комплексу (бази відпочинку) не є умовним і має відповідати містобудівним вимогам (ДБН 360-92** [3] тощо). З них виділимо:

- потреба в створенні туристичної інфраструктури враховуючи рекреаційну ємність регіону;
- відстань від транспортних вузлів ділянки проектування до 1 км;
- умовні межі санітарної зони селищ +2.5 км. до діючих меж житлової забудови. (дана відстань береться в розрахунок на розвиток населеного пункту на 20 років);
- відстань від мегалітичних святилищ до 2.5 км. (для подальшого створення дитячих і пізнавальних маршрутів тематичного спрямування);
- прилягання до визначних місць або населених пунктів з вже створеними видами атракції (дана умова обов'язкова для поліатрактивності проєктованого туристичного комплексу).

Даний перелік можна представити візуальному вигляді (Рис. 4)

Рис. 4. Зведена модель розташування рекреаційного об'єкту
(розроблено автором)

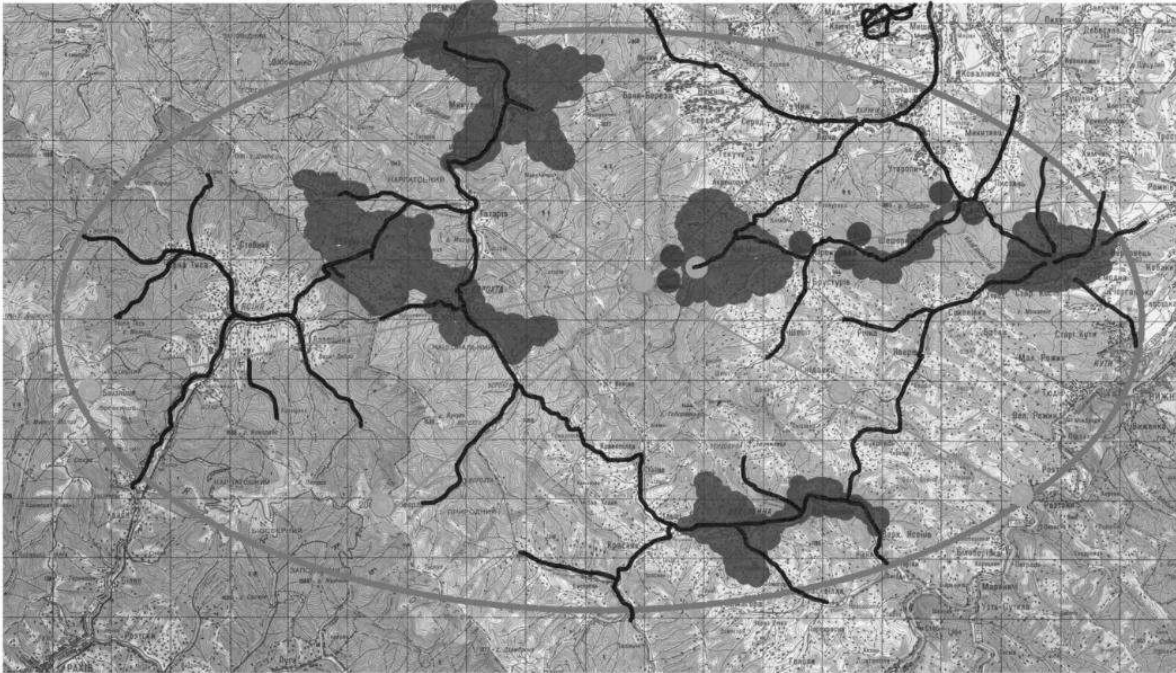
З даної моделі такими населеними пунктами з рекреаційною привабливістю є Верховина, Криворівня, Розтоки, Косів, Шешори, Космач, Микуличин, Яблуниця, Ясиня, Татарів, Яремче, Ворохта (дані взято з статистики відвідуваності туристами населених пунктів регіону). Саме коригування зони розміщення комплексу відносно містобудівних вимог відбувається на третьому етапі досліджень.

Наклавши дану схему на карту регіону отримаємо наступні результати. (Рис. 5)

Згідно з розробленою схемою ми виділили 7 зон розміщення рекреаційних об'єктів які можна об'єднати в 3 райони:

- західний – с. Космач Косівського району;
- центральний – між селами Шешори та Космач Косівського району;
- східний – між селами Пістинь та Шешори.

Розміщення рекреаційних об'єктів в цих зонах дозволить безпосередньо задіяти в рекреаційній діяльності регіону 4 з 10 мегалітичних знахідок, та шляхом створення різноманітних туристичних маршрутів вищої складності включити і решту досліджуваного матеріалу в функціонування в рекреаційний процес.

Умовні позначення

- територія населених пунктів конгломератів
- автомобільні магістралі
- мегалітичні святилища
- зона можливого розташування рекреаційних об'єктів.

Рис. 5. Схема розміщення рекреаційних об'єктів в ареалі розміщення мегалітичних святилищ

На 4-му етапі використання методу радіальних осередків слід створити модель подальшого розвитку даного комплексу. Найпростішим методом розширення території рекреаційного освоєння є створення туристичних маршрутів в подальшому розвитку інфраструктури.

На думку М. Б. Біржакова [4], туристичний маршрут визначають, як заздалегідь спланований маршрут пересування туристів протягом певного періоду часу з метою отримання передбачених програмою обслуговування і додаткових туристично - екскурсійних послуг. В загальній класифікації туристичні маршрути ототожнені з видами відпочинку. Саме туристичні маршрути - один з основних видів обслуговування, що надаються туристам.

Розглянувши загальну структуру туристичних маршрутів ми визначимо категорії, що будуть задіяні в проєктованих маршрутах руху рекреантів (рис 1.6) З схеми робимо висновок, що рекреаційна зона скупчення мегалітичних святилищ, буде використовуватись як рекреаційний, пізнавальний, спортивний та науковий вектор подорожі рекреантів, основними видами пересування будуть пішохідні, кінні, велосипедні, частково

мотоциклетні та автомобільні. Частку останніх видів транспорту ми зменшуємо, тому що територія знаходиться в Карпатському природному заповіднику і систематичне використання авто-мото транспорту негативно вплине на екосистему досліджуваної території. Тому рух цих видів транспорту можливий на проляганні маршруту по території вже влаштованих автомобільних доріг.

Умовні позначення

- Рекреаційні- можливість створення даної категорії маршруту;
- Автомобільні- часткова можливість створення маршруту даної категорії.

Рис. 6. Модифікована структура туристичних маршрутів

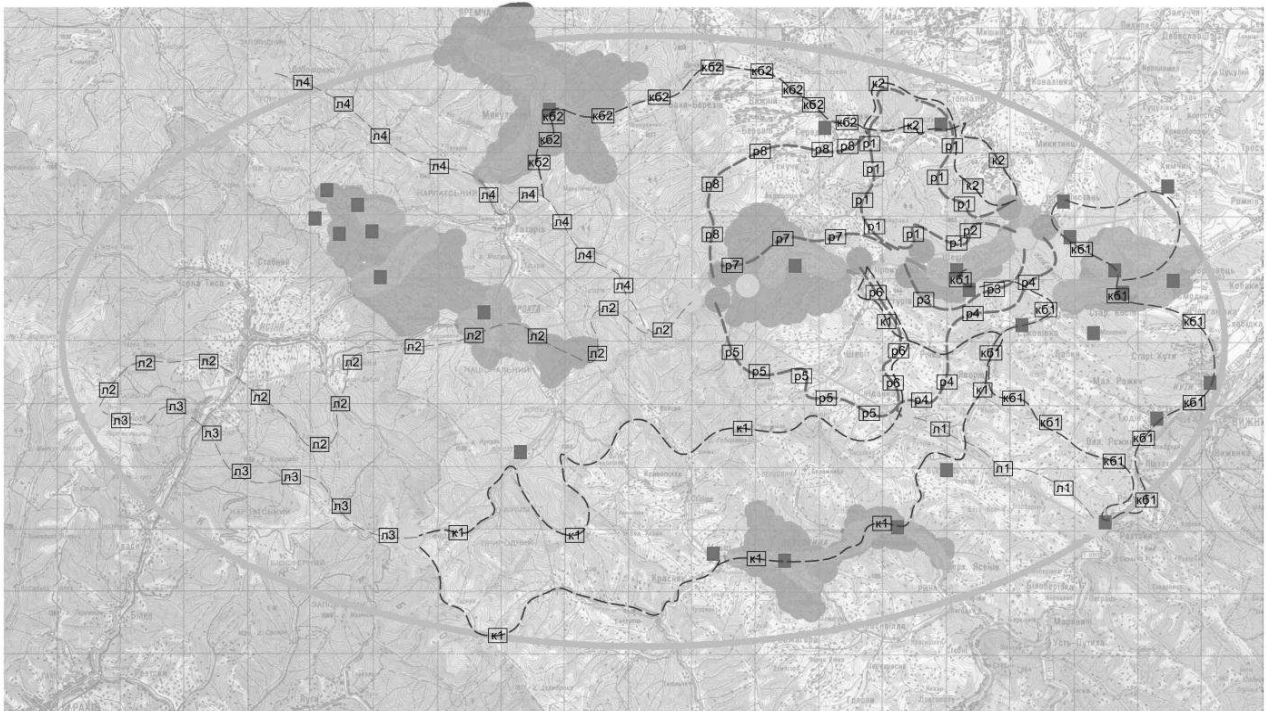
Одним з пріоритетних завдань даного дослідження є продемонструвати можливість розміщення всіх форм туристичних маршрутів на цій території.

При розробці всіх маршрутів бралися до уваги основні характеристики використання даних маршрутів:

- віддаленість від автомобільних доріг до 8 км;
- всі маршрути доповнюють один одного і мають точки перетину, де будуть влаштовані туристичні табори тимчасового перебування;
- комбіновані маршрути створені з урахуванням розміщенням культових та туристично-привабливих місць. Це збільшить атрактивність функціонування рекреаційних об'єктів;
- лінійні та радіальні маршрути є відстанню до 3 км. є I рівня складності і можуть використовуватися, як для піших, так і для кінних вело-мото пізнавальних турів.

Для створення туристичних маршрутів ми використали картографічний метод (топографічні карти регіону М 1:200000, туристичні карти Косівського та

Верховинського районів) та метод комп'ютерного моделювання ГІС (Геоінформаційні системи). В даному випадку це Google Earts 11.2.1. (Рис. 7)

умовні позначення

- (K1) – кільцевий маршрут;
- (Л1) – лінійний маршрут;
- (P1) – лінійний маршрут;
- (Кб1) – комбінований маршрут;
- – рекреаційні доміанти притягання;

Рис.7. Схема створення туристичних маршрутів орієнтованих на пізнавальні тури до мегалітичних святилищ в межах Косівського та Верховинського районів

З картограми створених туристичних маршрутів бачимо, що найбільша інтенсивність маршрутів зорієнтована в межах центрального та східного ареалів розміщення рекреаційних об'єктів. Це пов'язано з наступними факторами:

- більш рівнинний рельєф;
- розвинута транспортна мережа;
- скупченість пам'яток архітектури та рекреаційних доміант притягання.

Висновки

Використавши метод радіальних осередків на основі загального переліку рекреаційних ресурсів локального розміщення ми виявили, як вузлові пункти

розвитку інфраструктури, так і упорядкували їх за поступовістю залучення до створення інфраструктури на основі нових видів рекреації.

Бібліографія:

1. Кугутяк М. Старожитності Гуцульщини.- Львів: «Манускрипт», 2011, т. 1. - 447 с.
2. Держипільський Л.М. Античне астрономічно-календарне святилище // Роль природоохоронних установ у збереженні біорозмаїття, етнокультурної спадщини та збалансованому розвитку території: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю НПП «Гуцульщина» (м. Косів, Івано-Франківська область 18-19 травня 2012 року), с. 265-271.
3. ДБН 360-02**. Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень.
4. Біржаков М.Б. Введение в туризм. СПб.: Издательский дом «Герда», 2000. - 56 с.

Аннотация

В статье рассмотрены авторский метод поиска радиальной организации, сформирован алгоритм работы данного метода. На примере пространственного расположения мегалитических святилищ Прикарпатья, как нового вида рекреации. Сформирован алгоритм применения данного метода и описаны возможности развития инфраструктуры в регионе. Разработаны практические рекомендации и схемы развития рекреации в ареале доступности мегалитических святилищ Прикарпатья.

Abstract

In the article the author search Medoc radial cell formed algorithm of this method. For example, the spatial arrangement of megalithic sanctuaries Carpathians, as a new type of recreation. Formed algorithm of this method is described and infrastructure development opportunities in the region. Practical recommendations and schemes of recreation in the area of accessibility megalithic sanctuaries Carpathians.